

Úloha: Využití bioluminiscence v přípravě bakteriálních vakcín

- 1.1. Sledování růstu biomasy v čase turbidimetrickým stanovením
- 1.2. Sledování průběhu intenzity bioluminiscence v čase
- 1.3. Korelace růstových fází bakteriální kultury s intenzitou bioluminiscence
2. Vytvoření kalibrační přímky pro stanovení koncentrace bakterií
3. Výpočet buněčného obsahu ATP kultury *E. coli*

Teoretická příprava

1. Vakcíny

Vakcína (imunizační agens) je látka, která má po vpravení do organismu zajistit navození imunity proti specifické chorobě. Vakcíny mohou obsahovat celé organismy (celobuněčné), nebo jen její část - toxin zbavený toxického účinku (toxoid). Moderní věda přinesla velký pokrok ve výrobě vakcín. Zejména díky metodám molekulární biologie a dalších biotechnologiím vznikly zcela unikátní, účinné a bezpečné vakcíny, které využívají purifikované makromolekuly, kombinované antigeny, rekombinantní vektory, syntetické peptidy, nebo DNA. Při tvorbě rekombinantních vakcín se vezme konkrétní gen z viru, bakterie či parazita, který je kóduje vznik specifického antigenu. Tento gen se inkorporuje do jiného organismu (např. bakterie *Escherichia coli*), jež poté produkuje specifický antigen.

Bakteriální vakcíny byly vytvořeny Louisem Pasteurem v letech 1880, včetně vakcín proti choleře kuřat a anthraxu, které obsahovaly oslabené bakteriální kultury. Zhruba ve stejné době byla vyvinuta vakcína na tuberkulózu. Vakcína proti černému kašli, licencovaná 1918, byla první vakcína využívající celých inaktivovaných bakteriálních buněk.

Bakterie *E. coli* představuje typický subjekt veterinárních vakcín, proto byla vybrána jako modelový organismus pro navrhovanou úlohu. Praktické provedení úlohy představuje universální přístup k produkci všech bakteriálních vakcín.

2. *Escherichia coli*

Escherichia coli byla objevena německým pediatrem Theodorem Escherichem v roce 1885. *E. coli* patří k přirozené střevní mikroflóře teplokrevných živočichů, včetně člověka, proto slouží jako indikátor fekální kontaminace. Je to gramnegativní fakultativně anaerobní bakterie čeledi *Enterobacteriaceae*, která obsahuje patogeny jako jsou *Salmonella*, *Shigella* a

Yersinia. Ačkoliv je většina kmenů *E. coli* považována za patogeny, případná patogenita je vždy odvozena od konkrétního kmene.

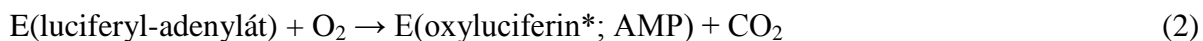
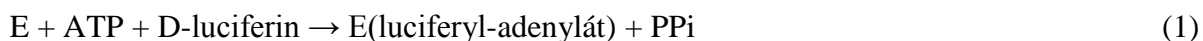
E. coli patří k nejlépe prostudovaným známým bakteriím, což je důvodem jejího využití v biotechnologiích a genovém inženýrství. Mezi její klady patří rychlý růst a levná kultivační media.

3. Chemiluminiscence

Chemiluminiscence je emise fotonů vyvolaná exergonickou chemickou reakcí. Vzniká excitací atomu a následným návratem do základního stavu. Bioluminiscence je luminiscence vyvolaná živými organismy.

3.1. Reakční systém luciferin - luciferasa

V živých buňkách slouží ATP jako univerzální donor energie pro metabolické reakce. ATP bioluminiscence se používá od roku 1960 jako technika k zjištění mikrobiální aktivity. Jedním z nástrojů k měření ATP bioluminiscence je systém luciferin-luciferasa. Luciferasa ze světlušky katalyzuje reakci mezi ATP, D-luciferinem a O₂ za tvorby AMP, pyrofosfátu (PPi), oxyluciferinu, CO₂ a světla. Reakce probíhá v několika krocích (rovnice 1 až 4).

Množství emitovaného světla je úměrné koncentraci přítomného ATP.

3.2. Využití bioluminiscence

Tohoto principu je využíváno v mnoha oblastech, jako kvalitativní zjišťování přítomnosti bakterií v moči, testování sterility povrchů, monitorování hygieny potravin a nápojů, testování citlivosti na antibiotika, stanovení enzymů a metabolitů, zjišťování přítomnosti bakterií v životním prostředí, hodnocení cytotoxicity a dopadu v imunologii.

Návod k úloze

použité zkratky:

ATP = adenosintrifosfát

RLU = relativní luminiscenční jednotka

1.1. Růst bakteriální kultury *E. coli*

Materiál a vybavení:

LB medium

zásobní nepatogenní bakteriální kultura *E. coli*

sterilní destilovaná voda

100ml sterilní baňka (uzavřená alobalem), rukavice, pipety, zkumavky, fotometr, plastové kyvety

Postup:

*Kultivace bakteriální kultury *E. coli*: 25 ml LB media ve 100ml baňce zředíte 1:1 sterilní destilovanou vodou na objem 50 ml. Za zásobní bakteriální kultury *E. coli* napipetujte do baňky 5 ml, tj. 10% inokulace. Odeberte 1 ml připravené bakteriální kultury pro turbidimetrické stanovení počáteční koncentrace bakterií. Hrdlo baňky zakryjte zpět alobalem a baňku dejte kultivovat na inkubovanou třepačku při teplotě 37°C a míchání 200 rpm.*

Turbidimetrické stanovení růstu biomasy: Měřte absorbanci při 600 nm sterilně odebraných vzorků (1 ml) kultivované bakteriální kultury proti LB mediu naředěnému 1:1 destilovanou vodou (½ LB medium). Přesahuje-li absorbance některého ze vzorků hodnotu 0,8, vzorek vhodně naředíte ½ LB mediem. Vzorky odebírejte a měřte po 30 min, hodnoty zapisujte do tabulky.

čas (h)	RLU	RLU _{st}	A ₆₀₀	čas (h)	RLU	RLU _{st}	A ₆₀₀
0				3			
0,5				3,5			
1				4			
1,5				4,5			
2				5			
2,5				5,5			

1.2. Průběh intenzity bioluminiscence

Materiál a vybavení:

bakteriální kultura *E. coli*

Komerční kit ATP Biomass Kit HS (BioThema, Švédsko). Jedna sada kitu obsahuje:

- ATP Reagent HS - lyofilizovaný reagent obsahující luciferasu a luciferin

- Diluent B - pufr k rozpouštění ATP reagentu
- Extraktant B/S - extraktant uvolňující ATP z buněk
- Standard ATP (100 nmol/l)

Pozn.: Mezi měřeními je třeba uchovávat ATP kit v lednici, aby se zamezilo degradaci přítomného enzymu!

rukavice, pipety, zkumavky, luminometr, plastové kyvety

Postup:

U vzorků (1 ml) odebraných pro turbidimetrické stanovení koncentrace bakterií nejprve měřte intenzitu luminiscence (vyjádřenou v jednotkách RLU) a intenzitu bioluminiscence po přidavku známého množství vnitřního standardu ATP (100 nmol/l) (v tabulce RLU_{st}).

Do plastové kyvety pipetujte následující reakční směs:

- 20 μ l bakteriální kultury
- 20 μ l extraktantu B/S
- 160 μ l ATP reagentu HS

Reakční směs před vlastním měřením řádně promíchejte. Po odečtení a zapsání do tabulky nejvyšší hodnoty v sérii získaných RLU, přidejte 10 μ l standardu ATP a pipetou promíchejte. Nejvyšší hodnotu RLU zapište do tabulky.

Pozn: Pracujte rychle, aby byly získané hodnoty intenzity bioluminiscence blízké fyziologickým hodnotám.

1.3. Korelace růstových fází kultury s intenzitou bioluminiscence

Vyplňte podle růstové křivky a průběhu intenzity bioluminiscence dobu trvání (např. 0. h až 0,5. h) jednotlivých fází růstu do tabulky:

Růstová fáze bakteriální kultury	doba trvání
lag	
aktivní růst	
stacionární fáze	

Vyhodnocení:

Do protokolu uveďte vyplněnou tabulku naměřených hodnot A_{600} , RLU a RLU_{st} .

Sestrojte růstovou křivku kultury *E. coli* v 1/2 LB mediu.

Sestrojte graf průběhu intenzity bioluminiscence během růstu.

Sestrojte graf závislosti intenzity bioluminiscence na koncentraci buněk v reakční směsi v aktivní fázi růstu bakteriální kultury.

Dále uveďte tabulku doby trvání jednotlivých fází růstu bakteriální kultury.

Vysvětlete vztah průběhu intenzity bioluminiscence k jednotlivým růstovým fázím bakteriální kultury:

2. Kalibrační přímka pro stanovení koncentrace bakterií

Materiál a vybavení:

LB medium
zásobní nepatogenní bakteriální kultura *E. coli*
sterilní destilovaná voda

rukavice, pipety, zkumavky, fotometr, plastové kyvety, mikroskop, Cyrusova komůrka II

Postup:

V intervalech mezi měřeními v úkolu jedna, nasbírejte data pro sestavení kalibrační přímky pro stanovení koncentrace bakterií.

Fotometrické stanovení optické density bakteriální kultury: Ze zásobní bakteriální kultury připravte sadu 6 vzorků s objemem 2 ml. Měřte jejich absorbanci při 600 nm proti slepému vzorku (vzorek 1 - LB medium neobsahující bakteriální buňky) a naměřené hodnoty uveďte do tabulky. Přesahuje-li absorbance některého ze vzorků hodnotu 0,8, vzorek vhodně nařed'te LB médiem.

Do zkumavek pipetujte podle rozpisu:

zkumavka č.	ml zásobní bakteriální kultury <i>E. coli</i>	ml LB media	A ₆₀₀	mikroskopicky zjištěná koncentrace bakterií (buňky/ml)
1	0,0	2,0	0,000 (slepý vzorek)	
2	0,4	1,6		
3	0,8	1,2		
4	1,2	0,8		
5	1,6	0,4		
6	2,0	0,0		

Mikroskopické stanovení bakteriálních počtů: Vzorky připravené pro fotometrické stanovení optické density bakteriální kultury podrobte přímému mikroskopickému počítání. Nařed'te vzorky tak, aby čtvercové pole Cyrusovy komůrky II obsahovalo cca 20 bakterií. Spočítejte bakterie vždy v 5 polích a udělejte průměr.

Koncentraci bakterií spočítejte podle vzorce:
 $\text{počet bakteriálních buněk/ml} = \text{průměr} \times 10^6 \times \text{ředění}$
Vypočítané hodnoty uveďte do tabulky.

Vyhodnocení:

Do protokolu uveďte vyplněnou tabulku.

Sestrojte kalibrační přímku pro turbidimetrické stanovení koncentrace bakterií.

Dále uveďte rovnici směrnice přímkou:

3. Výpočet buněčného obsahu ATP kultury *E. coli*

K výpočtům použijte data naměřená v úkolu 1, a doplňte následující tabulku:

čas (h)	koncentrace bakterií (buňky/ml)	ATP ve 20 μ l (pmol)	ATP v 1 ml (pmol)	ATP/buňka (pmol)	ATP/buňka (amol)
0					
0,5					
1					
1,5					
2					
2,5					
3					
3,5					
4					
4,5					
5					
5,5					

Koncentraci bakterií (buňky/ml) vypočítejte pomocí kalibrační přímkou zjištěné v úkolu 2.

Množství ATP ve vzorku (20 μ l) v pmol vypočítejte podle následujícího vztahu:

$$\text{ATP} = \text{RLU} / (\text{RLU}_{\text{st}} - \text{RLU})$$

Vyhodnocení:

Do protokolu uveďte vyplněnou tabulku.

Sestrojte graf průběhu buněčného obsahu ATP během růstu.

Sestrojte graf závislosti celkového obsahu ATP v lineární fázi růstu na celkovém počtu buněk (objem 50 ml).